

2023-04-25

Justitiedepartementet

Remissyttrande över Europeiska kommissionens förslag till föräldraskapsförordning

Detta är ett remissvar från RFSL, Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter, på Europeiska kommissionens förslag till föräldraskapsförordning. RFSL lämnar härmed följande synpunkter på kommissionens förslag.

Bakgrund

Europeiska kommissionen har föreslagit en förordning med gemensamma internationellt privat- och processrättsliga regler om föräldraskap i gränsöverskridande situationer. Förslaget reglerar vilken eller vilka medlemsstaters myndigheter som ska vara internationellt behöriga att pröva en fråga om föräldraskap. Det innehåller också regler om tillämplig lag, om erkännande av avgöranden och om godkännande av officiella handlingar. Det föreslås även att ett europeiskt föräldraskapsintyg ska inrättas. Intyget ska kunna användas av familjer för att bevisa föräldraskapet. Förslaget gäller alla barn i EU, oavsett hur barnet blivit till eller hur barnets familj ser ut. Förslaget ska inte påverka nationella civilrättsliga regler om föräldraskap. I enlighet med principen om ömsesidigt erkännande föreslås det att ett föräldraskap som har fastställts i en medlemsstat ska erkännas i andra medlemsstater utan att något särskilt förfarande krävs.

Förslaget innehåller dessutom enhetliga regler om vilket lands lag som ska vara tillämplig vid prövning av frågor om föräldraskap. Detta för att säkerställa att en fråga om att fastställa eller häva ett föräldraskap bedöms på ett förutsebart sätt i medlemsstaterna. Enligt huvudregeln ska en sådan fråga avgöras med tillämpning av lagen i det land där den person som föder barnet har sin hemvist när barnet föds. Om detta leder till att föräldraskapet fastställs för endast en förälder kan lagen i det land där någon av föräldrarna är medborgare, eller lagen i det land där barnet föddes, tillämpas för att säkerställa att föräldraskapet kan fastställas för båda föräldrarna.

*Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer and Intersex Rights*

Telefon: +46 8 50 162 900
Postadress: Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden
E-mail: forbund@rfsi.se
rfsi.se

RFSL:s synpunkter

RFSL välkomnar, i likhet med den svenska regeringen, kommissionens förslag och gör, liksom regeringen, bedömningen att det finns ett stort behov av EU-gemensamma internationella regler om föräldraskap. Detta enligt devisen ”om du är förälder i ett EU-land, är du förälder i varje EU-land”. Gemensamma regler på området skulle stärka barns och familjers rättssäkerhet och skydd. Enligt Barnkonventionen och Europakonventionen har var och en rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv och till att inte utsättas för diskriminering på grund av sexuell läggning. Vid beslut och åtgärder i fråga om barn ska barnets bästa alltid beaktas. Kommissionen beräknar att föräldraskapet för ca två miljoner barn i EU kan beröras av förslaget. RFSL beklagar dock att Danmark och Irland inte är juridiskt bundna av de förändringar som föreslås.

Situationen, såsom den ser ut idag, när dessa EU-gemensamma regler saknas gör att barn till samkönade par, par där någon eller båda ändrat juridiskt kön samt barn som tillkommit genom värdgraviditet inte har samma rättstrygghet och skydd som andra barn när familjen flyttar från ett EU-medlemsland till ett annat. Detta för att ett föräldraskap som registrerats i en medlemsstat inte alltid gäller i en annan. RFSL har kontakt med flera svenska familjer där den icke-födande kvinnan i ett samkönat par har nekats juridiskt föräldraskap vid en flytt till ett annat EU-land. Det blir ett betydande ingrepp i parens familjeliv och rörelsefrihet när ett föräldraskap som kunnat fastställas i Sverige nekas vid en flytt. Barnet försätts i en juridiskt väldigt osäker situation under den tid den bara har en juridisk förälder. Det kan inte vara förenligt med principen om barnets bästa. RFSL menar att barn har ett intresse av att skyndsamt få sina rättsliga föräldrar fastställda, oavsett vilka val som föräldrarna gjort inför dess tillblivelse.

Exempel på problem som uppkommer i och med detta kan, förutom det rent känslomässiga, vara att barn förvägras medborgarskap, att endast en av dess föräldrar kan få information om och ha inflytande över dess skolgång, hämta ut receptbelagd medicin eller ta beslut kring barnets vård. Den fria rörligheten sätts också åt sidan på grund av detta, då familjer väljer att avstå en flytt just för att gemensamma regler om föräldraskap saknas. Det övergripande syftet med kommissionens förslag är att komma till rätta med dessa problem. Förslaget avser att skydda barns grundläggande rättigheter och att öka rättssäkerheten för familjer i EU.

RFSL anser vidare att barns intresse av rättssäkerhet och trygghet borde väga tyngre än staters intresse att motverka värdgraviditet. RFSL:s ställningstagande bygger på att barn som växer upp med hbtqi-föräldrar ska ha samma trygghet, samma möjligheter och möta samma respekt som andra barn. Oavsett hur de kommit till. Barn som blir till genom värdgraviditet måste få sina rättigheter tillgodosedda. Enligt FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna har barn rätt till föräldrar och till ett familjeliv. Ett barn har rätt att, så långt det är möjligt, få veta vilka barnets föräldrar är och att få deras omvårdnad. Barn har också rätt till medborgarskap. RFSL vill därför att regler kring detta införs, på såväl nationell som EU-nivå, som reglerar hur föräldraskap och medborgarskap ska fastställas för barn som fötts efter en värdgraviditet. Det behövs juridiska bestämmelser som skyddar och ser till barnets bästa i de fall barnet tillkommit genom värdgraviditet. RFSL vill samtidigt att det ska

säkerställas att den som bär barnet gör det av fri vilja och inte blir utnyttjad. Ända sedan 2008, då RFSL beslutade att arbeta för att värdgraviditet ska regleras i Sverige, har RFSL betonat att det är av yttersta vikt att en reglering säkrar aborträtten och att den som föder barnet ska kunna ångra sig och behålla barnet under en viss tid efter det att barnet är fött, medan de blivande föräldrarna inte ska kunna ångra sig.

Avslutningsvis förutsätter RFSL att den svenska regeringen, i de fortsatta förhandlingarna, på ett konstruktivt sätt söker säkerställa att förordningen kan antas.

Peter Sidlund Ponkala
Tf förbundsordförande

Anna Nordqvist
Sakkunnig familje frågor